

Héthy Zoltán

Jelentés a Bihari Múzeum 1974-1975 évi működéséről

A Kulturális Minisztérium Múzeumi Főosztálya 47. 914 974., valamint a Hajdú-Bihar megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága 102/1974 (IX. 10) számú határozata alapján 1974. október 1-én megalakult és a Hajdú-Bihar megyei Múzeumi Szervezet részeként Berettyóújfaluban megkezdte működését a Bihari Múzeum.

A Bihari Múzeum létrejötté régóta meglévő társadalmi igényt elégített ki. (Ld.: *Lankó Imre*: A Bihari Múzeum története c. cikkét.) A múzeum létrehozásának célja a rohamosan fejlődő Berettyóújfalu urbanizációs törekvéseinek támogatása mellett elsősorban az volt, hogy a megye tájegységileg jól elhatárolható részének, az egykori Bihar megyéhez tartozó *bihari területnek a történetét, népének életmódváltozását, anyagi és szellemi kultúráját, műveltségét dokumentálja, felkutassa, feldolgozza és bemutassa*. Feladatából adódóan a Bihari Múzeum Bihar megye területére vonatkozóan gyűjti a régészeti, történeti, néprajzi, irodalomtörténeti és képzőművészeti emlékanyagot, s a felsorolt tudományos gyűjteményekkel rendelkezik. A múzeum gyűjteményeinek törzsanyaga a működéséig, kisebb helytörténeti és iskolai gyűjteményekből, a megszűnt berettyóújfalui Néprajzi Ház tárgyaiból, valamint az 1974 nyarán Berettyóújfaluban az állandó kiállítás megrendezéséhez gyűjtött néprajzi anyagból állt össze.

Elhelyezés, személyi ellátottság

A Bihari Múzeum a Nagyközségi Tanács által átalakított és felújított volt orvosi rendelő helyén, Berettyóújfalu, Kossuth u. 36. sz. alatti épületben helyezkedik el. A múzeumban 4 kiállítóterem, 4 raktárhelyiség, könyvtár, iroda és fotólaboratórium, valamint gondnoki lakás található. 1975 végén a tanács múzeumi célokra rendelkezésünkre bocsájtotta az épületben levő további 2 helyiséget, melyet 1976-ban kiállítóteremmé alakítottunk.

A múzeum munkatársai: igazgató: *Héthy Zoltán* történész muzeológus, gondnokteremőr: *Palánki Róza*, takarító-kisegítő: *Jenei Sándorné* (1974. okt. 15–1975. jan. 10.), *Karácsony Sándorné* (1975. febr. 1.–márc. 15.), *Jenei Lászlóné* (1975. május 1-től).

A Bihari Múzeumhoz tartozó kiállítóhely: a bakonszegi Bessenyei Emlékház (gondnoka: *dr. Miskolczi Józsefné*).

Gyűjtőmunka

Gyűjtőtevékenységünk elsősorban az állandó kiállításához szükséges tárgyak megszerzésére, az iskolai gyűjteményekben található múzeális értékek kiemelésére és a területen levő magángyűjtemények lehetőségei szerinti megvásárlására irányult. A múzeum megbecsülését, a táj szeretetét, és a tárgyak, dokumentumok utókor számára történő megőrzése szándékát a lakosság múzeumpártolását mutatja, hogy a gyűjtött anyag több mint háromnegyed részét tulajdonosaik ajándékozás útján adták a Bihari Múzeumnak. A múzeum *régészeti* gyűjteményét a Debreceni Déri Múzeum munka-

társai gyarapították. Gyűjteményünkbe került az 1967-es furtai ásatás, valamint a herpályi monostor-templom ásatásának leletanyaga. Az ásatást végzők *M. Nepper Ibolya*, valamint *Módy György*. Régészeti kiállításunkon mutatjuk be a berekböszörményi iskola gyűjteményanyagát. *Történeti* gyűjteményünk elsősorban a berettyóújfalui III. számú Általános Iskola által átadott tárgyakkal gyarapodott, melynek egy része a Nadányi családtól származik. Vásárlás útján jutottunk jelentős újabkori anyaghoz (*Palcsu László* gyűjteményéből), valamint két századforduló előtti női díszruhához. *Numizmatikai* anyagunk alapját a *Molnár Gyula* hagyatéka vetette meg, melyből kiemelkedik Konyár község 1717-ből származó pecsétnyomója, valamint néhány feudális kori családi pecsétnyomó. *Néprajzi* gyűjteményünket a berettyóújfalui III. számú, a berekböszörményi és a szentpéterszegi általános iskola, továbbá Artánd község lakosai gyarapították, s múzeumunkba került *Palcsu László* néprajzi gyűjteménye is. A tárgyak elsősorban a szövés-fonás, a háztartás és a gazdálkodás eszközei. *Képzőművészeti* gyűjteményünket a Berettyóújfaluban hosszabb ideig működő *Bényi Árpád* festményeivel, továbbá festőművészek által ajándékozott művészi alkotásokkal és kisgrafikákkal növeltük (elsősorban *Dankó Imre* segítségével). Kiemelkedő az *irodalomtörténeti* gyűjtemény gyarapodása: múzeumunkba került ajándékozás és vétel útján *Nadányi Zoltán* és a sárrétudvari költő, *Nagy Imre* teljes hagyatéka. A hagyatékok külön érdeme, hogy nemcsak kéziratokat és írásos dokumentumokat, hanem tárgyakat is tartalmaznak. Létrehoztuk az *Általános Történelmi Dokumentációs Gyűjteményt* is, melynek legkiemelkedőbb anyaga a *Tóth Ferencné* által ajándékozott *Miskolczy-család* gyűjteménye. *Sándor Mihályné* az *Adattár* kialakítását segítette eddigi néprajzi és történeti gyűjtések átengedésével. *Fotótárunkat* néhány üveglemez és régi negatív begyűjtésével hoztuk létre. *Könyvtárunkat* a múzeumi szervezet és az Egyetemi Könyvtár átengedett dupleanyagából létesítettük.

A Bihari Múzeum teljes gyűjteményanyaga:

gyűjtemény	1974.	1975. évi gyarapodás	1975. dec. 31-i állomány
régészet	43 + 400	86	129 + 400
numizmatika	–	131	131
néprajz	325	271	596
képzőművészet	–	48	48
történet	–	151	151
irodalmi (tárgyak)	75	77	152 db
irodalmi (kézirat)	63	305	368 lap
ált. tört. dokumentáció	53	634	787 tétel
Adattár	7	156	163 lap
Fotótár	–	–	–
negatív	–	42	42 db
mozgófilm	–	57	57 m
Könyvtár	–	–	–
könyv	30	191	221 kötet
folyóirat	82	64	146 kötet

A Bihari Múzeum 1974–75. évi gyarapodásához a következők járultak hozzá aian-
dekozással, illetve eladással:

Berettyóújfalu: Nagyközségi Tanács V. B., I., II., III. sz. Általános Iskola (Fiók Lajos, Kapornai András, Papp Dezső igazgatók, dr. András Balázsné és *Erdélyi Gábor* tanárok), Járási Könyvtár, Alimán János, Aranyi Jánosné, Ballai Katalin, *Balogh Elemér*, Balogh János, Boi Jánosné, özv. Bokor Lajosné, Barabás Mihályné, Daróczi Ilona, Daróczi Sándorné, Demeter Irén, *Erdei Lajos*, Gáll Imre, Gulya Imre, Harasztos Albertné, Harsányi Sándor, Hámos József, Hárász Istvánné, Horváth Sándor, Illisz Sándor, Jakab Dezső, Jakab György,

Karácsony Ilona, Karácsony Sándorné, Kádár Lajos, Kálmán Éva, Kinter Mihályné, dr. Kiss Antal, Koós Imre, Korócz Gáborné, Kovács Sándor, Kurucz Imre, Lisztes Bálintné, Magyar József, Matolcsi Antal, özv. Mezei Andrásné, özv. Nagy Istvánné, Nagy Lajosné, Nagy Sándorné, dr. Nemes Béla, Nyári Sándorné, *Palcsu László*, özv. Papp Jánosné, Papp Róza, Pozsár Gyula, Sáfian Anikó, Sándor Ildikó, dr. *Sándor Mihályné*, Soltész György, Somogyi Etelka, dr. Szabó Odónné, Szincsák Mária, Takács Attila, dr. Takács Károly, Tatár Miklós, Török István, Varga Gusztáv, Varga Gyula, Varga Jenő, Varga Zoltánné, Vásárhelyi István, Vásárhelyi Istvánné, Veress Olga, Vékony Ferenc, *Zsupos Zoltán*

Artánd: Acs Imréné, Bárczi Lajosné, Dávid Elekné, Eröss Józsefné, Fazekas Gyuláné, Harsányi Lajosné, Kozák Lajosné, Laczkó Józsefné, Losonczi Zoltánné, K. Nagy Sándor, Szendrei Elekné, id. Szilágyi Zsigmondné, Szőke Pál, Szőke Veronika.

Bakonszeg: Bodnár Józsefné, dr. *Miskolczy Józsefné Z. Horváth Piroska*, Nadányi Ágnes, Nadányi Olga, *Papp Lajos, Tóth Ferencné*

Berekbőszörmény: Általános Iskola (*Máté László igazgató*), Balog Andrásné

Biharkeresztes: Frankó Györgyné, Kereszturi Lajos, Kránitz László, Kulcsár Imréné, Nagy Gyula

Budapest: Kóbor Elekné, *Nadányi Gertrud*, Somogyi Árpád, Szigethy Jolán

Debrecen: Bakó Endre, *Bényi Árpád*, Biró Béla, dr. *Dankó Imre*, özv. Demeter Istvánné, Egerházi Imre, dr. Schnitzler József, N. Tóth Lajos

Furta: Általános Iskola (Szepesti Mihály igazgató, Szabó József tanár), 995. sz. Üttörőcsapat, özv. Boi Miklósné, Juhász Erzsébet, Juhász Kálmánné, özv. Kállai Imréné, Kállai Kálmánné, Szabó Jánosné, Szabó Zoltánné, Szincsák József, Veress Béláné, özv. Veress Imréné, Veress Jánosné

Gyula: Koszta Rozália

Kokad: Gulyás Sándorné

Komádi: Sebestyén András József

Konyár: özv. Molnár Gyuláné

Kunszentmiklós: Gál Sándor festőművész

Mezősas: Baqdi Béla, Varga József, Varga Józsefné

Sárospatak: Bertha Zoltán festőművész

Sárrétudvari: Költő Nagy Imre családja

Sátoraljaújhely: özv. Kerényi Istvánné

Szentpéterszeg: Általános Iskola (Varga István igazgató, Veress Ilona tanár), Bedő Lajosné

Tokaj: Tenkács Tibor festőművész

Zsáka: Általános Iskola

Nyilvántartási munka

A múzeumba került tárgyak és dokumentumok nyilvántartása megtörtént, napra kész. Kartonálás és tárgyfotózás személyi ellátottság hiányában nem folyt. 1975 végén lehetőség nyílt fotolaboratórium vásárlására, melynek felszerelése és fotós szakember időszaki alkalmazása után a tárgyfotózás megindulhat.

Allagmegóvás, restaurálás, raktározás

Önálló restaurátor laboratórium hiányában az állandó kiállításra került tárgyakat részben a Déri Múzeum restaurátorai, részben *Kovács István*, a karcagi múzeum munkatársa restaurálta. A folyamatosan bekerült anyagokon, tárgyakon tisztítást végeztünk. Az új szerzemények konzerválása és restaurálása 1976-ban történik meg, a Déri Múzeumban. A tárgyak raktározása nehézségekbe ütközik. A múzeum már egy év alatt kinötte a kapott épületet. Elsősorban a tárgyak elhelyezése okoz gondot, amit csak részben enyhít az 1975 végén bekövetkezett épületbővítés. Ettől függetlenül gyűjteményanyagunk nagy része dexion-salgó polcokon és (kis része) dobozokban van raktározva.

Tudományos tevékenység

A Bihari Múzeum célul tűzte ki, hogy az intézmény váljon a bihari tájra vonatkozó kutatások központjává. Ennek érdekében először a kutatások eddigi eredményeinek, publikációinak feltárását kezdtük meg, valamint kezdeti lépéseket tettünk a kutatások koordinálására. (A múzeum vezetője anyaggyűjtést végzett Berettyóújfalu és a bihari tájegység bibliográfiájának elkészítéséhez, kezdeményezte a Bihari Tájékutató Társaság létrehozását, valamint adatokat gyűjtött Berettyóújfalu készülő monográfiájához, melynek szerzői számára tájékoztatást, felvilágosítást is adott. *Héthy Zoltán* múzeumigazgató a helytörténeti vonatkozású kutatómunkán túl jelentős bibliográfiai munkát is végzett: a Déri Múzeum munkatársaival (*T. Horváth Ildikó* és *Ormosi László*) elkészítette a magyar múzeumok 1945 utáni periodikus kiadványainak repertóriumát, amelyet a Múzeumi Restaurátor- és Módszertani Központ jelentetett meg.

Kiadványaink közül elkészült és nyomdába került a *Bihari Múzeum első évkönyve* gazdag tartalommal. A Nagyközségi Tanács anyagi támogatásával megindult a *Bihari Dolgozatok. A Bihari Múzeum Közleményei* c. kiadványsorozat, melynek 1975-ben két száma jelent meg: *Bakó Endre*: Nadányi Zoltán élete és költészete, valamint *Módy György*: Néphagyomány és helytörténet c. tanulmányai.

Közművelődési tevékenység

Közművelődési munkánk gerincét a múzeum kiállításai képezik. *Állandó kiállításunk* a múzeummal egyidőben, 1974. okt. 17-én nyílt meg. A négy termet betöltő, a táj régészeti, népművészeti emlékeit, a sárréti emberek régi életmódját, valamint Bihar irodalmi hagyományait bemutató kiállítást *dr. Varga Gyula*, a Déri Múzeum tudományos főmunkatársa rendezte. A kiállítás megnyitásán megjelentek a megye, a járás és Berettyóújfalu nagyközség vezetői, *dr. Schnitzler József* országyűlési képviselő, a település üzemének, intézményeinek képviselői, valamint *Költő Nagy Imre* családja és *Nadányi Gertrud*. Megnyitó beszédet *Ókrös Ferenc*, a Berettyóújfalui Járási Pártbizottság első titkára mondott. Az első látogatók ezután a herpályi műemléket keresték fel, amelynek régészeti feltáró és műemléki helyreállító munkáit *dr. Módy György* és *dr. Letényi Árpád* ismertette.

Az állandó kiállítás megnyitása után közművelődési munkánk előterében a kiállítás népszerűsítése állt. A hétfő kivételével naponta 11–15 óra között nyitva tartó kiállítás látogatása érdekében elsősorban a munkásság és az ifjúság körében fejtettünk ki propagandát. Állandó kiállításunkat 1974-ben 3108, 1975-ben 13 739 fő tekintette meg. *Látogatóink* zömét a tanulóifjúság adja, de jelentősek a szervezett brigádlátogatások, valamint a külföldiek (köztük a hazalátogató bihariak) száma. A csoportok számára sok esetben tartottunk tárlatvezetést. A kiállítást a hazai tudományos- és közélet számtalan képviselője megtekintette. A múzeumban tett látogatása után *Kállai Gyula* a következő sorokat jegyezte be vendégkönyvünkbe: „A Bihari Múzeum a közművelődés újabb központja, e táj kulturális értékeinek nagyon szép otthona. A Múzeum szervezőinek, vezetőinek és látogatóinak nagyon sok sikert kívánok. 1975. IV. 19.”

Saját időszak kiállítóterem híján mindössze három *időszak kiállítást* tudunk rendezni, különböző helyeken:

1974. okt. 17.–nov. 1. Bényi Árpád festőművész kiállítása, Művelődési Központban. Rendezte és megnyitotta Sz. Kürti Katalin.

1975. márc. 3.–25. Nadányi Zoltán emlékkiállítása, Fa-Fém Ktsz-ben, majd márc. 26.–ápr. 3. között: Szabó Pál Kollégiumban. Rendezte *Bakó Endre* és *Héthy Zoltán*, megnyitotta: *Kiss Tamás* költő, tárlatvezetést tartott *Bakó Endre*. A megnyitón megjelent *Nadányi Gertrud*, a költő leánya, aki a kiállított dokumentumokat a Bihari Múzeumnak adományozta.

1975. okt. 25.–nov. 4. Osváth Pál emlékkiállítás, Művelődési Központban. Rendezte *Héthy Zoltán*, megnyitotta *Benedek László* tanácselnök-helyettes.

A kiállítások előtt irodalmi műsorok illetve tudományos előadások hangzottak el. A múzeum gyűjtőterületén szorgalmaztuk a Déri Múzeum vándorkiállításainak több helyen történő bemutatását.

A Bihari Múzeum több rendezvénnyel vett részt az 1974., 1975. évi *Múzeumi Hónap* programjában. Ezek közül kiemelkedő volt a már említett Osváth Pál emlékkiállítás és tudományos délután, az Ártánd község alapítása 900. évfordulója alkalmából rendezett emléktábla-avatás és emlékünnepe, népi szötteškiállítás, a bakonszegi Bessenyei Emlékház avatásának tizedik évfordulója tiszteletére rendezett emlékünnepe. A felsoroltakon túl a múzeum vezetője több honismereti-helytörténeti előadást tartott.

A Bihari Múzeum feladatának tartja a gyűjtőterületen folyó *honismereti-helytörténeti tevékenység*, mozgalom támogatását, szakmai segítségét, ami elsősorban a Hazafias Népfront Honismereti Bizottságán keresztül történik. Jelentős az iskolai honismereti szakköröknek nyújtott szakmai segítségnyújtás. A Bihari Múzeum vezetője tagja a járási honismereti bizottságnak, és maga is vezet honismereti-helytörténeti szakkört (a berettyóújfalui Arany János Gimnáziumban).

A múzeumügy társadalmisítása érdekében, a múzeum tevékenységét segíteni szándékozók részére létrehoztuk a *Bihari Múzeum Baráti Körét*, mely a Déri Múzeum Baráti Köréhez tartozik. A múzeumpártoló egyesület az elmúlt időszakban több összejövetelt tartott.

A Bihari Múzeum másfél éve működő tájmúzeum. Kezdeti eredményei, nagy fejlődést hozó munkája igazolják létrehozásának szükségességét. A múzeum segítette ráirányítani a figyelmet haladó hagyományaink, elődeink tárgyi és szellemi hagyatékának megőrzésére, ápolására, elősegítve ezzel a szocialista hazafiság kialakítását, a lakóhely szeretetét. A Bihari Múzeum Berettyóújfalui urbanizációs törekvéseinek egyik jó kifejezője és egyben munkása is. Munkáját az MSZMP művelődéspolitikai irányelvei, a megyei és járási művelődésügyi szervek útmutatásai alapján végzi. A múzeum tevékenységét támogatták a párt, állami és társadalmi szervek, a lakosság. Nagy anyagi segítséget nyújtott Berettyóújfalui Nagyközségi Tanácsa és a Termelőszövetkezetek Bihari Területi Szövetsége, melyért e helyen is köszönetet mondunk.

A Bihari Múzeum munkájával foglalkozó cikkek:

1. *Bakó Endre*: Múzeumban a „Holtak derese”. Csütörtökön nyílik a Bihari Múzeum. = Hajdú-Bihari Napló, 1974. okt. 15. 1. p.
2. Ünnepi tanácsülés Berettyóújfaluban. Megnyitották a Bihari Múzeumot. = Hajdú-Bihari Napló, 1974. okt. 18. 1. p. (A múzeum megnyitásáról valamennyi országos napilap közölt hirt.)
3. *Tóth Endre*: Az első életrajz Nadányiról. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. jún. 12. 5. p.
5. *Héthy Zoltán*: Értékes ajándékok a Bihari Múzeumnak. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. okt. 7. 5. p.
6. *Héthy Zoltán*: Osváth Pálra emlékezünk. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. okt. 4. 5. p.
7. *V. Szathmári Ibolya*: Szötteškiállítás Ártádon. = Hajdú-Bihari Napló, 1975. okt. 4. 5. p.

76.2963.66-19-2 Alföldi Nyomda, Debrecen
Felelős kiadó: Dr. Dankó Imre